

Illeszd a cselekvényt a szóhoz...

Ismét divat lett a dán királyfi. Egy helyütt átértelmezik, mondván: e darab Claudiusról szól, Hamlet atyjának háborgó — no meg háborúskodó — szelleme után ő a józan ész, mit ő kínál, az nem más, mint a szelíd, békés konzolidáció... Nem tudom. Ezt a változatot nem láttam. Az a Stúdió nyolcvanvalahányas beszélgetés viszont megragadt bennem, amelyben az egyik Hamlet rendezője a riporternak arra a kérdésre, hogy van-e meghatározó Hamlet-élménye, így felelt: — Van. Olvastam a darabot.

Akkor nem is figyeltem oda a nyilatkozóra (talán épp olvastam valamilyen darabot), most azonban így utólag, a kaposvári Csiky Gergely Színház fehérvári Hamlet előadása után, nem tudok másra tippelni: Ascher Tamás mondhatott ilyet. Máté Gábor Hamletje, Jordán Tamás Claudiusa, Koltai Róbert Poloniusa, Bezerédy Zoltán Leartese úgy szólnak, ahogy csak én hallottam Shakespeare szavait esti magányomban. És Lukács Andort, mint Hamlet atyjának szellemét vagy mint első sírásót, Básti Julit, mint Opheliát, Lázár Katit, mint királynét vagy akár Gyuricza István Horatióját, Spindler Béla Rosencrantzt és Csáky Eszter második sírásóját csak azért nem sorolom az előbbi négyhez, mert ők egyenesen túljátszották olvasatomat: Hamlet atyjának

A királyi pár és Hamlet. (Lázár Kati, Jordán Tamás, Máté Gábor)

jobban áll a rekedt suttozás, mint az általam kihallott hőmpölygő szellemmonológ.

Igen, ennek az előadásnak a rendezője, színészei olvas-

ták a Hamletot. S benne azt is, amit a címszereplő mond a komédiásoknak: „Illeszd a cselekvényt a szóhoz, a szót a cselekvényhez, különösen figyelve arra, hogy a természet szerénységét által ne hágd: mert minden olyan túlzott dolog távol esik a színjáték céljától, melynek föladata most és eleitől fogva az volt és az marad, hogy tükröt tartson mintegy a természetnek; hogy felmutassa az erénynek önábrázátát, a gúnynak önnön képét, és maga az idő, a század testének tulajdon alakját és lenyomatát.”

Olyan, mint egy rendezői utasítás. Ne túlozz színész! Mert „ó a lelkem facsarodik belé, ha egy tagbaszakadt parókás fejű fickót hallok, hogyan tépi foszlánnyá, csupa rongyokká a szenvedélyt, csak hogy a földszinten állók füleit megrepressze.” ... „Én az ilyen fickót megcsapatnám, amiért a dühöncöt is túlozza és heródesebb Heródesnél.”

No lám, akadt egy társulat, amelyik azt olvassa ki

a szövegből, ami benne van, s értelmezése nem csorbítja Shakespeare-t; az előadás élvezhetősége vetekszik az olvasás örömeivel! Nem kis szó ez nagy szerző esetében! Az ilyen előadást jó szívvel ajánlhatja az ember ifjaknak és idősebbeknek, diákoknak és tanáraiknak, s minden jó akaratú, de rossz emlékezetű nézőnek, aki úgy vélté, hogy a darab ott ér véget, ahol Hamlet meghal, ideje van hát a tapsnak.

Megvallom: azt hittem, többen tudják a végsőt. S kívárlják, amíg a bukást teljessé tevő és idegen király, Fortinbras elrendeli a díszlövéseket így: „Menj, lőjenek sort.”

Igaz, erre várhattak volna.

A kaposvári végszó ugyanis: Lőjetelek sortűzet. Mint ahogyan nem „tör lesz e darab”, hanem csapda, hol — ugyanúgy mint az eredetiben — „a király ha bűnös, fennakad”. Hamlet Polonius nem halkufárként, hanem kurvapecérként köszönti a s a „nagymonológból” eltűnt az elszunnyadni íge, mert Eörsi Istvánnak nem tetszett. Szó se róla, van benne rendszer: „Illeszd a cselekvényt a szóhoz, a szót cselekvényhez”. Arany János szavai helyett bizonyára akadnak olyanok, amelyek jobban „tükröt tartanak” a mostani „század testének”, maga az idő így lehet jelenidő. De szabad-e átigazítani azokat a szavakat, amelyek szólásként élnék több mint egy évszázada? Egy olyan előadásnak, amely végre nem ártéltelmez, hanem értéltelmez, amely nem akar a mellékszereplőből főhóst csinálni, ám ügyel arra, hogy az epizódok is méltó helyet kapjanak a cselekmények sorában, egy Shakespeare-hű Hamletnek nem kellene Arany Jánoshoz is hűnek lennie?!

Nem másért, csupán azért, hogy ahhoz a szóhoz illeszkedjen a „cselekvény”, amely mindannyiunknak meghatározó Hamlet-élménye, hogy Poloniuson mosolyogjunk, amikor a bonyolult okfejtést imígyen oldjuk: ebből foly ez, s a szó, szó, szóból ne csak a véleje, de a verete is megmaradjon. Hogy a közönség pontosan tudja, mikor ér véget a Hamlet, dán királyfi című Shakespeare-dráma, hogy időben és lelkesen tapsoljunk.

V. J. A.

Polonius gyermekeivel (Básti Juli, Bezerédy Zoltán, Koltai Róbert)

